

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Віктор Петрович СИНЧАК,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права,
вул. Героїв Майдану, 8, м. Хмельницький, 29000,
synchak@ukr.net

Ольга Василівна МАЗУР,

асистент кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права,
вул. Героїв Майдану, 8, м. Хмельницький, 29000,
futorna@ukr.net

УДК 332.1 (477)

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА В ОКРЕМИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Досліджено розвиток підприємств цукрового виробництва України. Здійснено загальний огляд цукрової промисловості та визначено основні тенденції і проблеми її функціонування. Проведено порівняння кількісних та якісних показників результативності бурякоцукрової галузі України, в тому числі в розрізі регіонів. Визначено основні напрями диверсифікації виробництва. Сформульовано основні підходи до поєднання виробництва цукру та іншої продукції в умовах одного цукрового заводу. Наголошено на необхідності налагодження та нарощення виробництва біоетанолу в цукровій галузі. Встановлено причини впливу на диверсифікацію. Окрему увагу зосереджено на особливостях розвитку цукрової галузі Європейського Союзу. Проаналізовано досвід окремих країн Латинської Америки. Доведено доцільність використання окремих аспектів досліджуваного зарубіжного досвіду в Україні. Аргументовано необхідність подальшого розвитку та підтримки вітчизняної цукрової галузі. Визначено передумови для впровадження цукрових буряків у найбільш сприятливих регіонах України.

Ключові слова: цукрова галузь, ринок цукру, конкурентоспроможність бурякоцукрового виробництва, диверсифікація підприємств цукрового виробництва, біопаливо.

У період структурної перебудови економіки та переходу до ринкових відносин значна частина українських підприємств опинилася у важкому фінансовому стані. Не стали виключенням і підприємства цукрового виробництва України, які донедавна за виробничим потенціалом належали до найбільш потужних світових виробників бурякового цукру. Проте за останні роки досліджувана галузь у державі зазнала суттєвих змін. Більше того, її виробництво перетворилось у збиткову діяльність, а банкрутство цукрових заводів серйозно вплинуло не лише на становище України в світовій рейтинговій таблиці лідерів — експортерів цукру, але й на формування її продовольчої безпеки. І це при тому, що виробництво цукру є стратегічною галуззю, яка відіграє одну з ключових ролей при формуванні продовольчого фонду, в забезпеченні продовольчої безпеки та відтворенні національної економіки.

До наведеного доцільно додати і те, що на піку розвитку галузі в Україні працювало 192 цукрові заводи, які переробляли за сезон 44,2 млн. тонн цукрових буряків і виробляли 5 383 тис. тонн цукру. Україна посідала п'яте місце після США, Бразилії, Індії і Китаю серед країн світу за обсягом виробництва бурякового цукру. На її території було зосереджено 20,7 % усіх світових посівних площ цукрових буряків. Частка України у світовому валовому виробництві бурякового цукру досягала 13,3 %. Враховуючи, що продукції цукрової галузі здавна була предметом експорту, річний обсяг його становив 3 663 тис. тонн, або майже 54 % загального виробленого обсягу цієї продукції [1, с. 72].

Із розпадом СРСР, коли міжгосподарські зв'язки були втрачені, виникли проблеми пошуку ринків збуту продукції та невідповідність обсягу попиту та пропозиції на цукор. Підсилювались деструктивні тенденції в галузі і приватизація цукрових заводів, основні фонди яких передали членам трудових колективів за низькою балансовою вартістю, частково через оренду з викупом і за майнові сертифікати, а частково — сільгоспвиробникам та іншим категоріям акціонерів. Тож за державою залишилася незначна частина власності. Така модель роздержавлення унеможливила залучення ефективного власника, відтак починаючи з 1999 року, акціонерні товариства, які були створені у процесі приватизації на базі цукрових заводів, ставали банкрутами та ліквідовувалися. Підтвердженням цього є активне зменшення кількості цукрових заводів (з 126 у 2001 році до 38 у 2013 році), та, як наслідок, зменшення частки України у світовому виробництві цукру до 1 % у 2013 році (світове виробництво — 176,6 млн. т, тобто 99 %, Україна — 1,2 млн. т). Скорочення кількості переробних підприємств викликало спад виробничих потужностей, починаючи з 2000 року, майже у 3 рази (задіяна потужність у 2000 році — 404,4 тис. т, у 2013 році — 137,4 тис. т). Крім цього, необхідно констатувати скорочення посівних площ, з яких зібрано врожай цукрових буряків у 4 рази менше (з 852,6 тис. га і у 2001 році, до 270,4 тис. га і у 2013 році), а також відповідно і такі чинникові показники як заготівля та переробка буряків.

Ускладнює ситуацію також факт щорічного заміщення на внутрішньому ринку білого цукру синтетичними цукрозамінниками у розмірі 330–350 тис. т, які через свою шкідливість для організму людини заборонені, наприклад, у Японії, ЄС, США, Австралії та Новій Зеландії. Слід зауважити, що ще близько десяти років тому такого продукту на українському ринку практично не було, і лише після їх заборони Європою вони почали активно з'являтися в Україні, яка до цього часу не визначила правила їх використання [2, с. 209].

Зважаючи на вищевикладене, варто відзначити і те, що ринок цукру в Україні функціонує з досить суттєвими протиріччями: щорічними коливаннями від дефіциту до перевиробництва цукрових буряків та цукру, невідповідністю між підвищенням собівартості цукру і ринковими цінами на готову продукцію. На нашу думку, така ситуація потребує державного регулювання, враховуючи стратегічну важливість і масштабність бурякоцукрового виробництва, яке виступає гарантом продовольчої безпеки країни і, крім цього, визначає її експортний потенціал, сприяє розвитку інших галузей

харчової промисловості, є джерелом надходжень до державного бюджету та забезпечує робочі місця у сільській місцевості, чим стабілізує соціальну політику у регіонах.

Проблемам розвитку бурякоцукрового виробництва присвячені наукові праці Т. В. Багрій [1], М. М. Ярчука [3; 4], Б. Я. Панасюка [5], С. П. Олянської, О. В. Грабовської, А. О. Чагайди [6], О. О. Нестеренка [7], О. Маслака [8] та інших авторів. У зазначених публікаціях зосереджено увагу на проблемах та здобутках бурякоцукрової галузі, індикаторах розвитку, виявленні впливу диверсифікації виробництва на її ефективність, завдяки чому створено підґрунтя для стабілізації функціонування галузі на найвищому (національному) рівні. Обґрунтуванню організаційно-економічних засад становлення й ефективного розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу Тернопільської та Вінницької області присвячені праці відповідно М. К. Пархомець, О. Р. Олійника [9], Т. М. Білоконь і Л. М. Несена [10], Хмельницької області — Н. П. Захаркевич [11]. Однак і досі відсутні обґрунтування щодо доцільності створення відповідних умов для функціонування підприємств цукрового виробництва та підвищення їх ефективної діяльності на регіональному рівні, що сприятиме усуненню диспропорції у розвитку загалом цукрової галузі.

Мета статті — виявлення основних тенденцій у функціонуванні підприємств цукрового виробництва та визначення економічних перспектив їх розвитку з урахуванням наявних кліматичних умов, можливістю диверсифікації виробництва та збільшення виробничої потужності цукрових заводів в окремих регіонах України.

Загальновідомо, що цукрова галузь в Україні — це одна з найдавніших і найважливіших галузей харчової промисловості, яка своїми витокami сягає 20-х років XIX ст. — періоду, коли засновано перші цукрові заводи у Подільській, Чернігівській і Київській губерніях [6, с. 39]. Загалом, перші цукроварні з'явилися в Росії в Тульській (1802 р.), а згодом в Московській, Орловській та інших губерніях. Уже в 1832 році цукрові буряки переробляли на цукор 20 заводів, хоча потужність їх була невелика, а прибутковість — проблематична. Однією з причин була мала придатність тих земель для вирощування буряків, саме тому бурякоцукрова промисловість поступово перемістилась в Україну [6, с. 17]. Про високу ефективність цукрового виробництва в Україні у той час свідчать порівняння, зроблені вітчизняними науковцями. Так, за рік всередньому на один завод припадало: в Росії — 9,5 тис. крб., в Україні — 25,5 тис. крб., в Київській губернії — 53,5 тис. крб. [5, с. 6].

В умовах сьогодення цукрова галузь залишається однією з провідних серед переробних галузей агропромислового комплексу України. Проте наявні результати роботи галузі досить неоднозначні: впродовж 2010–2011 та 2012–2013 маркетингових років спостерігався рекордний урожай цукрових буряків, який спричинив перевиробництво цукру на 471 та 392 тис. тонн відповідно. Зазначений фактор є причиною неузгодженості між попитом та пропозицією на ринку цукру. Звичайно, позитивною стороною цієї ситуації є те, що цукор став більш доступним для споживача, втім, з іншого боку, такий стан негативно впливає на виробників: цукрові заводи або працюють збитково, або взагалі не відкривають новий виробничий сезон.

Зазначимо, що загальна кількість цукрових заводів, які можуть бути задіяні при переробці цукрових буряків становить 103 одиниці. Проте з року в рік їх тенденція демонструє регрес, зокрема в 2010 році у виробничому сезоні їх працювало 73, у 2011 році — 77, у 2012 році — 63 [12, с. 4], а у 2013 році до переробки цукрових буряків та виробництва цукру приступили лише 38 цукрових заводів [3]. Стає очевидним, що надлишок цукру на внутрішньому ринку сприяв консервації 65 заводів. При цьому якщо порівнювати найбільші за обсягами переробки цукрових буряків та виробництва цукру регіональні ринки, то спостерігаємо лише за останнє десятиріччя зменшення кількості працюючих цукрових заводів більш ніж у два рази (табл. 1). Варто наголосити, що вибір зазначених нижче областей, зумовлений найбільш сприятливими по країні природно-кліматичними умовами для вирощування цукрових буряків, саме тому на їх територіях кількість цукроварень є найчисельнішою, а відтак

— вказані регіони зазнають найбільш негативного впливу від консервації чи ліквідації таких об'єктів.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз кількості працюючих цукрових заводів у 2004 та 2013 роках

Області	Кількість цукрових заводів у 2004 році		Кількість працюючих заводів у 2013 році, од.	2013 р.	
	Працюючих, од.	Закритих, од.		відхилення (+, -), од.	у % до 2004 року
Вінницька	23	17	9	-14	39,1
Полтавська	8	3	3	-5	37,5
Тернопільська	8	1	4	-4	50,0
Хмельницький	10	6	4	-6	40,0
Всього	49	27	20	-29	40,8

Примітка. Складено авторами за даними Головних управлінь статистики у Вінницькій, Полтавській, Тернопільській та Хмельницькій областях.

Звісно, мова не йде про констатацію банкрутства всіх закритих заводів, оскільки деякі з них законсервовані в силу неспроможності підготуватися до переробки та стимулювати виробництво цукрової сировини. Але навіть врахувавши зазначені особливості, варто наголосити, що переважна більшість підприємств цукрового виробництва розташована в сільській місцевості, а відтак матиме місце масова втрата робочих місць. Підсилює негативну ситуацію в галузі ще й той факт, що цукровий завод — це не тільки комплекс з виробництва цукру, це і населенні пункти, селища, школи, інфраструктура, яка була навколо цукрового заводу, тому призупинення роботи чи його закриття неминуче призведе до соціальної напруги в регіоні. Останнє ще більше переконує у доцільності відновлення та збереження виробничої діяльності цукрових заводів. Проте для того, щоб усунути дисбаланс між попитом і пропозицією бурякового цукру, необхідно здійснити диверсифікацію підприємств цукрового виробництва. Тому ми погоджуємось із думкою М. М. Ярчука, який зазначає, що саме використання проміжних продуктів дасть змогу збалансувати потреби України в цукрі та зберегти й розвинути земельні площі під вирощування цукрових буряків за рахунок виробництва біоетанолу [3].

З огляду на необхідний подальший розвиток цукрової промисловості, на нашу думку, доволі важливим є аналіз показників формування чистого прибутку підприємств цукрового виробництва Вінницької, Полтавської, Хмельницької та Тернопільської областей, який дозволить виявити можливість проведення диверсифікації цукрового виробництва власними зусиллями (табл. 2).

Враховуючи темп зростання усіх показників, які представлені в табл. 2, є підстави ідентифікувати фінансове становище підприємств цукрового виробництва як нестійке, оскільки діючі цукроварні 3 регіонів з 4 характеризуються збитковістю щонайменше впродовж двох років поспіль. Відповідно за аналізований період лише цукрові заводи Полтавщини отримали прибуток у розмірі 76 391,9 тис. грн., хоча і в цьому регіоні наявний регрес чистого прибутку на 26,7 %.

Зважаючи на зазначене, вважаємо неможливим самостійне проведення диверсифікації виробництва на цукрових заводах у зв'язку з відсутністю достатніх власних коштів. В силу цього підприємства цукрової галузі через фінансово нестабільний стан не користуються довірою банків та інших інвесторів як позичальники. Принагідно відмітимо, що проблема дефіциту основних та оборотних коштів у підприємств цукрового виробництва, на жаль, не нова. Так, ще десятиріччя тому існувала проблема нестачі фінансових ресурсів та відсутність у необхідних межах інвестицій, яка не дає змогу цукровим заводам виконувати заходи щодо технічного переоснащення та технічного ремонту обладнання [11, с. 305].

Таблиця 2

**Окремі показники формування чистого прибутку підприємств
цукрового виробництва, тис. грн.**

Показники	2010	2011	2012	2013	Темп зростання (+) / темп спаду (-) 2013 р. до 2011 р., %
Вінницька область					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	.*	578 176,0	650 122,4	443 399,7	76,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-	544 103,0	643 673,2	431 021,8	79,2
Валовий прибуток	-	34 073,0	6 796,0	13 160,0	38,6
Фінансовий результат від операційної діяльності	-	3 273,0	-18 974,0	25 415,0	776,5
Чистий прибуток	-	-30 994,0	-67 294,1	-21 137,7	68,2
Полтавська область					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	636 027,0	926 107,0	1 630 041,0	1 169 673,0	126,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	483 240,0	702 120,0	1 329 779,0	939 690,0	133,8
Валовий прибуток	152 787,0	223 987,0	300 262,0	229 983,0	102,7
Фінансовий результат від операційної діяльності	141 163,4	121 412,0	204 157,4	107 444,8	88,5
Чистий прибуток	90 649,4	104 280,5	173 702,4	76 391,9	73,3
Тернопільська область					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	271 783,7	1 456 524,7	1 175 773,2	650 987,7	44,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	258 791,0	2 343 313,7	1 181 535,2	837 326,2	35,7
Валовий прибуток	12 992,7	-886 789,0	-5 762,0	-186 338,5	21,0
Фінансовий результат від операційної діяльності	-162 988,3	-1 144 444,6	-177 200,2	-453 826,0	39,7
Чистий прибуток	-201 245,5	-1 145 954,6	-177 718,6	-453 826,0	39,6
Хмельницька область					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	584 382,0	734 352,0	640 166,4	472 391,0	64,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	474 038,0	618 005,0	618 519,4	448 590,0	72,6
Валовий прибуток	110 344,0	116 347,0	21 647,0	23 801,0	20,5
Фінансовий результат від операційної діяльності	85 085,0	94 667,0	6 177,1	22 150,9	23,4
Чистий прибуток	43 685,0	86 520,0	-52 309,9	-5 851,4	-

Примітка. Складено авторами за даними Головних управлінь статистики у Вінницькій, Полтавській, Тернопільській та Хмельницькій областях.

* Дані за 2010 рік відсутні.

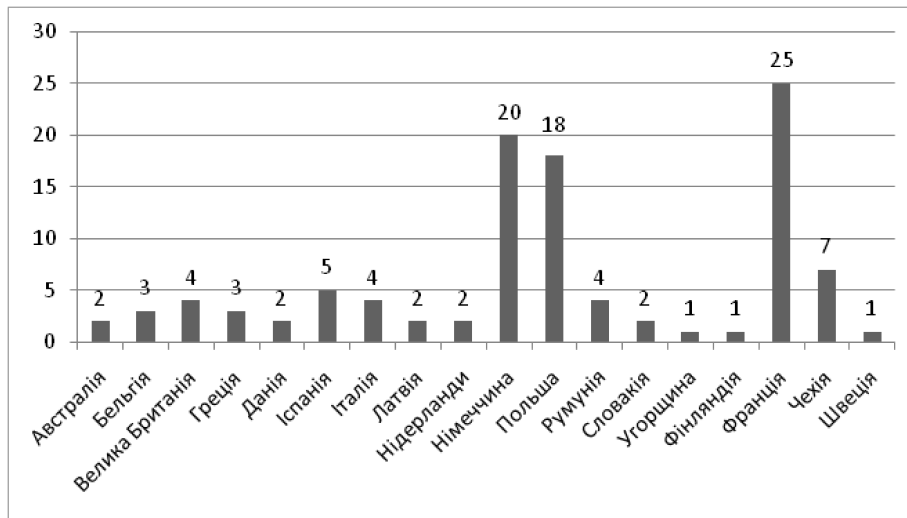
Разом з цим, на нашу думку, проведення диверсифікації виробництва стане можливим у зв'язку із залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій у цукрову галузь при умові сприятливих організаційних та інвестиційних умов, а також зацікавленості держави в ефективному функціонуванні цукрової промисловості, яка

має працювати в першу чергу на внутрішній ринок, забезпечуючи при цьому продовольчу безпеку України.

Аналізуючи світовий досвід розвитку цукрової галузі, до прикладу, у країнах Європейського Союзу спостерігаємо свідоме зниження кількості цукрових заводів (рис. 1). Європейські держави, що виробляють буряковий цукор, проводять технічне переоснащення шляхом укрупнення та виведення з експлуатації малопотужних і неефективних переробних підприємств [9, с. 75].

Рис. 1. Кількість працюючих цукрових заводів у країнах ЄС в 2011–2012 маркетингових роках

Примітка. Складено авторами за даними НАЦУ “Укрцукор”.

Варто зазначити, що у свій час подібні рекомендації щодо згортання виробництва цукру-піску були направлені уряду України німецькими експертами Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, що фінансується Федеральним міністерством продовольства та сільського господарства Німеччини [10, с. 64].

Звичайно, такий закордонний досвід потребує уваги, але вважаємо, що його доцільно запозичувати, коли в країні відсутні перспективи розвитку цукрової галузі. На захист розвитку цукрової галузі України стають і провідні вчені-фахівці бурякоцукрового виробництва та Національної асоціації цукровиків України, які розцінюють подібні пропозиції щодо згортання виробництва бурякового цукру як явище, спрямоване на ліквідацію національного виробництва, створення залежності харчової промисловості від закордонних поставок цукру, втрату продовольчої безпеки держави.

При цьому, як правильно наголошує Т. М. Білоконь, національне виробництво насамперед має забезпечувати вирішення соціальних питань у сільській місцевості, надходження до бюджету, а також незалежність від цінової політики виробників тростинного цукру [10, с. 64].

На разі, як відомо, в Україні існують потенційні можливості виробництва цукрових буряків та цукру, а також біоетанолу, на який останнім часом зосереджена увага науковців, оскільки він є ефективним засобом вирішення загостреної проблеми забезпечення України енергоносіями. Крім цього, відмітимо, що у зв'язку із виробництвом біоетанолу з'явиться потенційна можливість повного забезпечення бурякоцукрового виробництва енергоносіями, яка спричинить суттєве зменшення собівартості цукру, оскільки в сучасних умовах у собівартості переробки 1 тонни цукрових буряків частка палива та електроенергії складає 32–35 відсотків [4]. Відтак

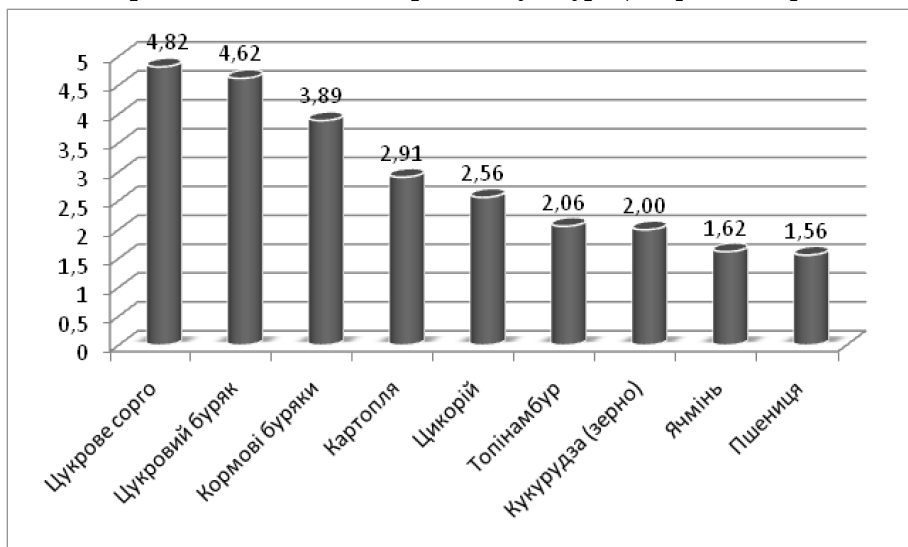

завдяки зниженню собівартості виробництва цукру стане можливим забезпечити його конкурентоспроможність на зовнішньому ринку.

Зважаючи на вищевикладене, саме цукрові буряки можна вважати найперспективнішою культурою у зв'язку з високою продуктивністю та великим виходом біоетанолу з 1 га посівів — близько 4,62 т (рис. 2).

Досить повчальним з цього приводу є досвід Бразилії, яка почала переробляти цукрову тростину на біопаливо ще на початку 90-х, а в сучасних умовах переробляє 50 % тростини та експортує його до 30 країн світу [8]. Слід зауважити, що у Бразилії в 2008–2009 маркетинговому році цукрова тростина охоплювала майже 8,5 млн. га або 2,3 % від загальної площі орних земель країни, та оброблялася на 423 заводах, які розташовані по всій її території [13].

Рис. 2. Потенційний вихід біоетанолу з 1 га посівів різних сільськогосподарських культур, т/га [14, с. 37]

Як аргумент, необхідно також навести об'єктивні чинники, які уможливають налагодження та нарощення виробництва біоетанолу в Україні, оскільки вітчизняна біоенергетика могла б поглинати цукрові буряки, вирощені навіть на площі 1 млн. га (у 2013 році посівна площа цукрових буряків склала 137,4 тис. га) [8].

Таким чином, враховуючи позитивний світовий досвід щодо вирішення енергетичних проблем за рахунок використання біопалива рослинного походження, доцільно впроваджувати його виробництво на цукрових заводах. Відтак, на нашу думку, буде вирішена актуальна проблема завантаженості виробничих потужностей як діючих цукрових заводів, так і тимчасово законсервованих, а також екологічна проблема — утилізація виробничих відходів — жому цукрового буряку, з якого безпосередньо отримується біопаливо.

За прогнозними розрахунками А. В. Дороніна, для забезпечення внутрішнього ринку цукром та виробництва біопалива для споживання в Україні і його реалізації на зовнішньому ринку у 2020 році необхідно задіяти 87 цукрових заводів [15, с. 12]. Нагадаємо, що у 2013 році до переробки цукрових буряків та виробництва цукру приступили лише 38 цукрових заводів [3]. За умов зменшення кількості цукрових заводів (див. табл. 1) питання забезпечення України енергоносіями шляхом використання біопалива на основі переробки цукрових буряків може залишитись невирішеним. Реалізація ж технології поєднання виробництва цукру та біопалива дає змогу збільшити посіви цукрового буряку, кількість робочих місць при його переробці (в цілому по

галузі від 1 260 до 1 575 осіб), забезпечити конкурентну спроможність цукру, а у перспективі — і біоетанолу на ринку Європи за рахунок зменшення ціни на сировину, що можливо тільки в єдиному виробництві.

Попередні підсумки дають підстави вважати, що виробництво цукру та біопалива із цукрових буряків мають економічні перспективи для розвитку цукрової галузі України, оскільки, по-перше, наявні основні умови розвитку і розміщення бурякоцукрової галузі — сприятливі ґрунтово-кліматичні умови щонайменше у чотирьох областях України, за даними яких проводився аналіз у Вінницькій, Полтавській, Тернопільській, Хмельницькій областях; по-друге, використання проміжних продуктів дасть змогу збалансувати попит і пропозицію на ринку цукру та збільшити площу посіву цукрових буряків за рахунок виробництва біопалива; по-третє, внаслідок диверсифікації продукції цукрових заводів, зокрема запровадження виробництва біопалива, частково вирішиться енергетична проблема, в першу чергу, на самих цукроварнях, що сприятиме зменшенню витрат палива на переробку цукрових буряків тощо.

Список використаних джерел

1. *Багрій, Т. В.* Збереження і відродження цукробурякового виробництва в Україні [Текст] / Т. В. Багрій // Економіка АПК. — 2009. — № 2. — С. 71–75.
2. *Мазур, О. В.* Попередня оцінка перспектив розвитку підприємств цукрової промисловості в умовах Європейського та Митного союзів: порівняльний аналіз [Текст] / О. В. Мазур // Сучасні тенденції економічного та соціального розвитку: держава, регіон, підприємство : матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (м. Луганськ, 19 лютого 2014 р.). — Луганськ : Русь, 2014. — С. 209–210.
3. *Ярчук, М. М.* Підсумки роботи бурякоцукрової галузі України за 2013 рік та завдання на поточний рік. [Електронний ресурс] Міжнародна науково-технічна конференція цукровиків України. — URL : http://www.sugarconf.com/custom/files/ua_2014_03/28-71.pdf.
4. *Ярчук, М. М.* Стан і перспективи бурякоцукрової галузі у новому виробничому сезоні [Текст] / М. М. Ярчук // Цукрові буряки. — 2008. — № 6. — С. 2–6.
5. *Панасюк, Б. Я.* ХХІ вік: минуле, сучасне і перспективи цукрового виробництва [Текст] / Б. Я. Панасюк // Цукрові буряки. — 2013. — № 6. — С. 6–7.
6. *Оляньська, С. П.* Нарис з історії розвитку цукрової промисловості України і створення навчального закладу для підготовки технологів, хіміків та майстрів цукрового виробництва [Текст] / С. П. Оляньська, О. В. Грабовська, А. О. Чагайда // Цукор України. — 2014. — № 4 (100). — С. 17–23.
7. *Нестеренко, О. О.* Розвиток капіталістичної промисловості і формування пролетаріату на Україні в кінці ХІХ — на початку ХХ ст. [Текст] / О. О. Нестеренко. — К. : Держполітвидав УРСР, 1952. — 180 с.
8. *Маслак, О.* Чого чекати від нового цукрового сезону? / Олександр Маслак // Агробізнес сьогодні. — 2011. — № 21–22 (220–221) [Електронний ресурс] Газета Агробізнес сьогодні. — URL : <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-12-52-32/742-2011-11-30-09-43-31.html>.
9. *Пархоμεць, М. К.* Організаційно-економічні засади підвищення ефективності функціонування цукробурякового підкомплексу АПК [Текст] : монограф. / М. К. Пархоμεць, О. Р. Олійник. — Тернопіль : ТНЕУ, 2013. — 260 с.
10. *Білоконь, Т. М.* Санація підприємств: організаційно-економічний механізм [Текст] / Т. М. Білоконь, Л. М. Несен. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 152 с.
11. *Захаркевич, Н. П.* Проблеми розвитку цукрової промисловості регіону [Текст] / Н. П. Захаркевич // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 2. — С. 303–307.
12. *Борисюк, П. Г.* Деякі аспекти ринку цукру [Текст] / П. Г. Борисюк // Цукрові буряки. — 2011. — № 1. — С. 4–5.
13. *Neves, M. F.* Measurement of Sugar Cane Chain in Brazil [Text] / Marco Fava Neves, Vinicius Gustavo Trombin and Matheus Alberto Consoli // International Food and Agribusiness Management Review. — 2010. — Vol. 13, Issue 3. — P. 37–54.

14. Скорук, О. П. Пріоритетні напрями виробництва біоетанолу в Україні [Текст] / О. П. Скорук // Економіка АПК. — 2014. — № 2. — С. 36–41.
15. Доронін, А. В. Конкурентоспроможність продукції цукробурякового виробництва підприємств АПК [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)” / А. В. Доронін. — К., 2012. — 21 с.

Надійшла до редакції 01.09.2014

Синчак В. П., Мазур О. В. Развитие предприятий сахарной производства в отдельных регионах Украины

Исследовано развитие предприятий сахарной промышленности Украины. Осуществлено всеобщее обозрение сахарной промышленности и определены основные тенденции и проблемы ее функционирования. Проведено сравнение количественных и качественных показателей результативности свеклосахарной отрасли Украины, в том числе в разрезе регионов. Определены основные направления диверсификации производства. Сформулированы основные подходы к сочетанию производства сахара и другой продукции в условиях одного сахарного завода. Отмечена необходимость налаживания и наращивание производства биоэтанола в сахарной отрасли. Установлены причины влияния на диверсификацию. Отдельное внимание сосредоточено на особенностях развития сахарной отрасли ЕС. Проанализирован опыт отдельных стран Латинской Америки. Доказана целесообразность использования отдельных аспектов исследуемого зарубежного опыта в Украине. Аргументировано необходимость дальнейшего развития и поддержки отечественной сахарной отрасли. Определены предпосылки для выращивания сахарной свеклы в наиболее благоприятных регионах Украины.

Ключевые слова: сахарная отрасль, рынок сахара, конкурентоспособность свеклосахарного производства, диверсификация предприятий сахарного производства, биотопливо.

Synchak, V. P.; Mazur, O. V. Development of Sugar Production Enterprises in Some Regions of Ukraine

The article investigates the development of sugar production enterprises of Ukraine. The authors have carried out an overall review of the sugar industry and the main tendencies and problems of operation. It has been compared quantitative and qualitative performance indicators of sugar-beet industry in Ukraine including different regions. The main directions of diversification have been formulated. The article shows the basic approaches to the combination of sugar and other products in terms of one sugar factory. The authors make an accent on the necessity of establishing and increasing ethanol production in the sugar industry. It has been established the causes of impact on diversification. Special attention is focused on the features of the sugar sector in the European Union. The authors have analysed the experience of some countries in Latin America. It has been proved the expediency of the use of certain aspects of the international experience in Ukraine. It has been substantiated the necessity of further development and support of the domestic sugar industry. Preconditions for sugar beet growing in the most favorable regions of Ukraine were determined.

Keywords: sugar industry, sugar market, the competitiveness of the sugar-beet production, diversification of sugar production enterprises, biofuel.

